

VU Research Portal

In een voederbak

Lietaert Peerbolte, Bert Jan

published in

Woord & Dienst
2018

document version

Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in VU Research Portal](#)

citation for published version (APA)

Lietaert Peerbolte, B. J. (2018). In een voederbak. *Woord & Dienst*, 67(12), 20-21.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

E-mail address:

vuresearchportal.ub@vu.nl

In een voederbak

Toen de Nieuwe Bijbelvertaling van 2004 werd gepubliceerd, hadden veel lezers moeite met het verdwijnen van het woord ‘kribbe’. Immers, dat is zo’n woord dat nog maar in één context gebruikt wordt, namelijk het kerstverhaal. Daarmee hangt er iets gezelligs en romantisch om het woord. Een sfeer van kaarsen en kerstballen, van kerstbomen en kerstkransen, van *cocooning*.

Bert Jan Lietaert Peerbolte

In het gewone Nederlands van vandaag komt het woord kribbe niet meer voor. En dat was dan ook precies de reden om het in de NBV te vervangen door het woord voederbak.

Driemaal voederbak

Het is Lucas die deze term gebruikt in het geboorteverhaal van Jezus. Driemaal klinkt het in dat verhaal: eerst als Maria haar baby voor het eerst ergens neerlegt (2:7), dan in de aankondiging van de engelen aan de herders op het veld (2:12) en ten slotte als de herders Jezus komen vereren (2:16). Driemaal iets vertellen, dat is in de Bijbel een signaal dat het écht zo is. Jezus, de redder van

Jezus, de redder van de wereld, ligt écht in een voederbak

de wereld, ligt écht in een voederbak. Een uitgehakt stuk steen, zoals archeologen wel gevonden hebben bij Megiddo. Waar het woord ‘kribbe’ misschien een warme kerstklank heeft, klinkt er door de keuze van ‘voederbak’ iets hards door in het verhaal van Lucas.

Doorgaande beweging

De redder van de wereld, zo zet Lucas Jezus neer. Hij komt voor Israël, maar ook voor de volken. Hij is ware vrededorst, Gods ultieme gezant die komt om duidelijk te maken hoe God het voor zich ziet met zijn schepping. Lucas zal Jezus’ leven, sterven en opstanding beschrijven in zijn evangelie en vervolgt zijn verhaal dan met het boek Handelingen. Daarin zet hij uiteen hoe de beweging die God in Jezus begonnen was niet eindigde bij de kruisiging. Door de opstanding zal die beweging een nieuwe impuls krijgen en zich niet meer laten stoppen. Tot aan

de uiteinden van de aarde zullen de volgelingen van Jezus van hem getuigen, zo luidt de instructie die Jezus geeft in Handelingen 1:8.

Spanning

Het geboorteverhaal van Jezus in de versie van Lucas plaatst het kind van Kerst in een spannende tegenstelling met de grote machthebbers van de wereld, keizer Augustus in Rome en koning Herodes in Jeruzalem. Lucas had

Herodes genoemd in 1:5. Hij speelt op de achtergrond een rol. De belangrijkste heerser over hemel en aarde was natuurlijk keizer Augustus. Hij geeft het bevel tot een volkstelling, aldus Lucas, en heel de aarde komt in beweging. Tot aan het onaanzienlijke koppel Jozef en Maria. Ze komen terecht in Bethlehem en daar bevalt Maria van een kind, Jezus. Midden tussen het vee, omdat ze in een logement niet meer terecht konden. Geen plek in de herberg.

Het kerstverhaal is helemaal geen romantisch verhaal

De spanning in het verhaal is duidelijk: op het oog is het Augustus die de wereld regeert, maar in wat er gebeurt, blijkt hij op zijn best een schaakstuk in het spel van de Eeuwige. Augustus veroorzaakt precies wat de profeet Micha ooit voorspeld had (5:1), namelijk dat Gods gezant voor Israël in Bethlehem geboren zou worden. Lucas presenteert ons Jezus als deze gezant. Hij schetst hem als de Messias, als de Zoon van David, Zoon van God, de Heer. Door de keuze van het woord voederbak maakt de NBV duidelijk dat het een hard verhaal is. Gods ultieme gezant leeft niet in de luxe van een paleis, maar wordt geboren aan de zelfkant van de samenleving. Het kerstverhaal is helemaal geen romantisch verhaal, maar beschrijft hoe God een voorkeur heeft voor wat in de ogen van de wereld niet direct aanzienlijk is.

Bethlehem nu

Wie anno 2018 in Bethlehem komt, wordt allereerst overweldigd door de enorme hoeveelheid pelgrims en toeristen. De Geboortekerk is een prachtig complex, waar veel bezoekers emotioneel diep door geraakt worden. Op zoek naar iets tastbaars van de geschiedenis van Jezus en God staan zij uren in de rij om de plek te bezoeken waarvan de kerkelijke traditie zegt dat het de geboortegrot van Jezus is. Het is aan de ene kant een soort Disneyland en aan de andere kant is duidelijk dat het voor heel veel van de pelgrims/toeristen emotioneel en spiritueel een heel belangrijke plaats is.

Even buiten Bethlehem is een checkpoint aangelegd door de Israëlsche overheid. Het is een opening in de muur die Israël gebouwd heeft om zich te beschermen tegen geweld uit de Palestijnse gebieden. De paradox is dat deze wrede muur enerzijds families uiteengescheurd heeft, doordat ineens broers, zussen, andere familieleden aan twee kanten van een muur wonen en uren moeten omrijden om elkaar nog te kunnen zien, terwijl anderzijds het geweld in Israël sinds de bouw ervan inderdaad behoorlijk afgenomen is.

Net als destijds in Berlijn roept deze muur reacties van kunstenaars op. Het bekendste voorbeeld is de schildering van Banksy: een activist die niet met een granaat, maar met een bos bloemen gooit. Bij een stalletje met

FOTO: BERT JAN LIETAERT PEERBOLTE

frisdrank en fruit aan de Bethlehemse kant staat een tekst uit de vroege kerk op de muur: *ubi divisio, ibi peccatum* – ‘waar verdeeldheid heerst, daar heerst zonde’ (Origenes, overl. 254). De voederbak van het kind van Bethlehem komt misschien nog wel het meest duidelijk tot uitdrukking in deze schildering op de muur. Verdeeldheid, het toewijzen van mensen aan een andere groep – ‘jullie horen niet bij ons, maar bij hen’ – niet wij, maar zij, daar begint de zonde.

Gods geschiedenis

In de dagen van Origenes vierden christenen nog geen kerstfeest. Dat kwam pas later. Het grootste feest van de vroege kerk was Pasen. Bij het feest van het kind in de voederbak is het belangrijk om in gedachten te houden dat dit kind zo bijzonder werd door wat hij predikte: liefde tot God en liefde tot de medemens. Zijn optreden liep uit op Goede Vrijdag en Pasen. Je zou dus kunnen zeggen: met Kerst begint Pasen. En dat is zo doordat de grote machthebber in Rome destijds werd ingehaald door het handelen van God. Een baby van twee marginale figuren, neergelegd in een voederbak in een stal, dat is het soort geschiedenis waarmee God de wereld verandert.

Bert Jan Lietaert Peerbolte is hoogleraar Nieuwe Testament aan de Vrije Universiteit, Amsterdam.

Bert Jan Lietaert Peerbolte bezoekt Jeruzalem voor de opname van een EO-documentaire over Jezus van Nazareth. De vierdelige documentaire wordt rond Kerst uitgezonden (24-27 december).